THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
Published by
JOURNAL PUBLICATIONS OF TORONTO, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST - Telephones: TRINITY 6830-6831
NATHAN FRIEDLAND, President.
Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents.
ALL'S PRINTING TRADES UNION LABEL COUNCIL TORONTO, ONT. 25

מיידט אוים א קאמף

פריש אין זכרון פון דער אידישער טראגעדיע איז נאך דער לעצטער דרעסמאכער סטרייק, וועלכער האט געקאסט אזוי פיעל און איז אויסגעגאנגען צו אידישע קעפ, סיי אין געלט, און סיי אין בלוט־פארגיסונג. אין דעם דאזיגען סטרייק האבען ביידע צדדים געליטען סיי די ארבייטער און סיי די בעלי בתים. די לעצטע האבען זיכער ניט ווייניגער געליטען אין געלט און געשעפטס פארלוסטען ווי די ארבייטער אין הונגער אויף די פיקעט ליינס.

נאך יענעם סטרייק האט מען מיט זיכערהייט געקענט דערווארטען, אז פריידען וועט הערשען אין דער קלאק און דרעם אינדוסטריע ביי אונז אין שטאדט. ווי עס זעהט אבער אויס, איז א טעות געמאכט געווארען.

דער ערשטער יאנואר, 1932 ענדיגט זיך דער אגרימענט צווישען דער קלאקמאכער יוניאן און די קלאק בעלי בתים. און שוין איז די לופט אנגעפילט מיט פולווער. צוויי פירמעס האבען געמאכט לאקאוטס, אויף וועלכע די ארבייטער האבען נאטירליכערווייז געגעבען מיט סטרייקס.

מיר האבען ניט בדעה זיך אריינצומישען אין די אינערליכע ענינים פון די קלאק בעלי בתים און געוויס ניט אין די ענינים פון דער יוניאן. אין וואס מיר האבען יא בדעה זיך אריינצומישען, און וואס מיר פאדערען, און וועלען פאדערען, און וואס די אידישע טראגעדיע האט דאס רעכט צו פאדערען פון ביידע צדדים איז, אז א קאמף זאל אונטער אלע אומשטענדען אויסגעמידען ווערען.

עס איז א פאקט, אז די קלאק אינדוסטריע אין טראגעדיע ליגט כמעט אין די הענט פון אידען. אידישע בעלי בתים און אידישע ארבייטער, ניט אכטענדיג אויף דעם, וואלט מען דערפון קיין אידישע אישו ניט געדארפט מאכען. וויסען מיר אבער פון דערפארונג, אז קיין ברעכט נאר אויס א קאמף, מאכט מען דערפון א אידיש־נאציאנאלע אישו.

אין די מערסטע פעלע זענען ניט־אידען די סטרייק־ברעכער, וועלכע פארנעמען די פלעצער פון די אידישע ארבייטער און די ניט־אידישע פרעסע הויבט גלייך אויף א געשריי, אז די "פאריינערס" דערלאזען ניט די "ניי־סיון קענדידעטס" צו באדרינען אויף א לעבען. ביז דער אמת קומט ארויס, נעמט א ליינגערע צייט, און עס געפינען זיך פינסטערע נפשות, וועלכע זוכען אזא ראסען־האס אויפצוזלאזען, ווייל עס איז אין זייערע אינטערעסען.

פון אזא ראסען־האס ליידט די גאנצע אידישע טראגעדיע. סיי אין ארבייט, געשעפט און סאציאלען לעבען, און דערפאר האט די גאנצע אידישע טראגעדיע דאס רעכט צו פאדערען פון ביידע צדדים: פארמיידט א קאמף!

קומט צו אן אויסגלייך.

אויב עס הערשען רייבונגען און צווייסטיגקייטען אין דער קלאק אינדוסטריע, און עס איז קיין צווייפעל ניט, אז אזעלכעס עקזיסטירט, דארפען זיי, און קענען אויסגעגליכען ווערען אויף א פרידליכען אופן. און דאס מוז געטאן ווערען איידער עס ווערט צו־שפעט. איידער דער קאמף צופלאקערט זיך, יעצט ווען עס איז ביים אנהויב.

ניט די ארבייטער און די בעלי בתים פון דער קלאק אינדוסטריע דארפען פארלירען א סעזאן. די לאגע איז יעצט נאר ניט אזעלכע, אז ביידע צדדים זאלען זיך עס קענען פארגינען.

מיר רופען צו ביידע צדדים אין נאמען פון דער אידישער טראגעדיע: מיידט אויס א קאמף. דערלאזט ניט צו דעם כל זמן עס איז־נאך דא צייט.

די צוטרוי דעמאנסטראציע

אין ווייניגער ווי איין וואך איז אויסגעקויפט געווארען די אינערליכע הלואה, וועלכע די קאנאדער רעגיערונג האט געמאכט און די ביכער זענען געשלאסען געווארען, ווייל נאך און נאך יחידים און געזעלשאפטען האבען געוואלט־קויפען די רעגיערונגס אבליגאציעס. און ווייל די רעגיערונג האט ניט געוואלט מער ווי 150 מיליאן דאלאר זענען די איבעריגע צוריקגעוויזען געווארען.

די אריינגעלעגטע פעלגער פאר דער אינערליכער הלואה זענען געווען אנצופירען אן אגיטאציע פאר דעם פולע דריי וואכען, ביז דעם צוועלפטען דעצעמבער. דער אפרוף איז אבער געווען אזעלכער, אז אין איין דריטעל פון דער צייט, איז אריינגעקומען מער ווי פארלאנגט. וואס ווייזט עס?

ערשטענס ווייזט דער אפרוף, אז דאס פאלק האט אונבאגרעניצטען צוטרויען צום לאנד. און איז זיכער, אז די אבליגאציעס און דער פראצענט וועלען געצאלט ווערען אין צייט.

צווייטענס איבערצייגט עס נאך אמאל, אז אין קאנאדע געפינט זיך מער ווי איינע געלט אויסצוקויפען דריי אזעלכע הלואות, וועלכע די רעגיערונג האט יעצט געמאכט. און אז דער עולם איז גרייט צו אינוועסטען דאס געלט אין ראיעלע אונטערנעהמונגען.

קלאנגען האבען זיך געהאט פארשפריים, אז די רעגיערונג האט געמאכט די אינערליכע הלואה אום צו צאלען פראצענט אויפ'ן נאציאנאלען חוב. דאס איז ניט ריכטיג, ווייל דער פראצענט פאר'ן חוב, וועלכער באנדערפט איבער 125 מיליאן דאלאר א יאר, איז איינגעשלאסען אין בודזשעט און דאס ווערט ארונטערגענומען דאס ערשטע פון דער אלגעמיינער הכנסה. די הלואה איז געמאכט געווארען אום צו האבען גענוג געלט דורכצופירען די אנגעצייכענטע פראגראם פון פארשיידענע ארבייטען, וועלכע די רעגיערונג האט אונטערגענומען.

די יעצטיגע דעמאנסטראציע פון דער אינערליכער הלואה איבערפלוס דארף ניט אויסגעטייטשט ווערען דורכאויס אלס זייג פון דער אדער אנגעגר רעגיערונג. עס קען ניט אויסגעטייטשט ווערען אלס זייג פון דער בענעם רעגיערונג. אדער א זייג פון אן אנדער רעגיערונג, וועלכע וואלט געווען אין פלאץ פון דער יעצטיגער. עס איז א קאמפלימענט און אויסדרוק פון הכסדסטיג קאנדידעטען, וועלכע א פאלק קען האבען אין זיין לאנד.

דער איבערפלוס אין דעם אויסקויף פון די אינערליכע הלואה אבליגאציעס ניט דער רעגיערונג די געלעגענהייט יעצט עס צו מאכען פאר אן אמת'ער הלואה פון פאלק.

עס איז קיין סוד ניט, אז אבליגאציעס פאר צענדליגער מיליאנען זענען געקויפט געווארען אין די ערשטע טעג פון גרויסע קארפאריישאנס. פאר־זיכערונגס געזעלשאפטען און באנק הייזער. ערשט שפעטער, ווען די הלואה איז אפפולער געווארען צווישען די ברייטע מאסען, האט זיך דער עולם א לאז געטאן קויפען די אבליגאציעס.

די רעגיערונג קען יעצט צוריקווייזען די נאר גרויסע סומען פון די באנק הייזער. וועלכע זענען אין אמת'ן פאלקס געלטער און אנגעמען די קליינע פאלקס אבאנענטען. זאל דאס פאלק האבען דעם בענעפיט פון די פראצענטען, וועלכע די רעגיערונג צאלט, און ניט אנשטאפען די גרויסע קארפאריישאנס.

יחידים דארפען פראפיטירען פון דער הלואה, און די קאמיסיע, וועלכע האט די אויפזיכט איבער דער הלואה, וואלט זיכער פראקטיש געהאנדעלט, זוען זי זאל נאך האלטען די ביכער אפען פאר אבליגאציע אבאנענטען און נעכבן דערמיט א גרעסערע געלעגענהייט דאס פאלק צו האבען א טייל אין דער הלואה.

דער אבערפלוס אין דער הלואה האט געוויזען אז קאנאדע'ס צוקונפט איז א זיכערע, מיט אזא צוטרויען פון פאלק מוז א לאנד בליהען.

סעקציע 98

(טעגליכע שטעטען)
פון יצחק

נעכטען האב איך אויף דעם פלאץ גערעדט וועגען דער "באריסמער" הארט־האוז דעבאטע פון לעצטער וואך, און איך האב אויסגעלאזען גאר א וויכטיגען פונקט פונ'ם ענין.

דער דאזיגער פונקט באציהט זיך אויף "סעקציע 98 פונ'ם קרימינעלען קאדעקס".

דוכט זיך אזעלכע אומשולדיגע צוויי ציפערען ווי די דאזיגע "8" און "9" זענען, פונדעסטוועגען צוזאמען שטעלען זיי צו, ניט וועניג הארץ־וועהטאג אונזערע ראדיקאלע עלעמענטען.

ווייסט איהר אז אויפ'ן גרונט פון דער "סעקציע 98 פונ'ם קרימינעלען קאדעקס", זענען די 8 קאמוניסטען אין טאראנטא אנגעקלאגט געווארען?

די דאזיגע צוויי ציפערען — דער "8" און דער "9" — זענען גאר געפערליכע "פארשווינען". נאט זאל אייך שומר ומציל זיין צו אנהויבען מיט זיי. א קאמוניסט וועט אייך אנטלויפען וואו דער שווארצער פעפער וואקסט, ווען איהר וועט איהם אנווייזען אויף די דאזיגע צוויי אומשולדיגע ציפערלאך...

עס ווייסט מיט וואס עס שמעקט... האבען, הייסט עס, די סטודענטען פונ'ם טאראנטא'ר אוניווערזיטעט באשלאסען מיט א ריזיגער מאיאריטעט, אז דער דאזיגער געוועזענער (סעקציע 98) זאל אפגעשאפען ווערען און, אז די "קאנזוליקשאן" פון די 8 קאמוניסטען זאל בטל ווערען.

אט דאס הייסט א חוצפה פון עזות־פנים'ער.... ווען ניט דאס "בייטשעל", וועלכעס איז באקאנט אונטער'ן נאמען "קאנטעמפט אף קאורט", וואלטען די חברה'ליים פארקראכען מיט זייער נאט־פארראכטמטען ראדיקאליזם ביז'ן "אלף השישי" אריין...

* * *

פראפעסאר ל. ט. מארגאן פונ'ם דע־פארטמענט אף עקאנאמיקס אינ'ם טאראנטא'ר אוניווערזיטעט, איז, דוכט זיך, א מענש מיט שכל, פונדעסטוועגען האט ער, בעת דער דעבאטע, אויך געפאלעלט עפעס אזעלכעס שטות'ערייען, וועלכע האבען געזאגט צום הערן־וועהטאג אונזערע כע פוסטע קעפ ווי די סטודענטען האבען געקענט הנאה האבען פון זיינע ווערטער.

ווי פאסט זיך, למשל, פאר אזא מענשען צו זאגען, אז "ווען "קרייסט" וואלט היינט געקומען קיין טאראנטא אז וואלט געזאגט, אז עס איז שווערער פאר א ריי־כען צו אריינקומען אין גזערן, ווי פאר א קעמעל צו דורכשטופען זיך דורכ'ן לע־כעל פון א נאדעל... וואלט מען איהם, "קרייסט"'ן" דערפאר פאר'משפט אויף 5 יאהר געפענגניש."

איהר הערט כאטש ווערטער פון א פראפעסאר?

און אויב דאס איז אייך נאך ווענינ, קומט ער נאך מיט א קלאץ קשיא.

פארוואס זשע זאל מען פאדראמען די סאוויעטען?". פרעגט ער.

* * *

דוכט זיך, אז דזשאהן יוה מעקראנאלד האט קיין בעסערע פארטיידיגונג ווערט ניט געקאנט אוועקלייגען פאר די קאמוניסטען, ווי דאס האט געטאן פראפעסאר מארגאן.

און אפשר האט פראפעסאר מארגאן דערמיט אויסגערעדט די מיינונג פון דער גאנצער טראנטאנער' אינטעליגענץ, וועל־כע איז דאך אלץ פארבליבען די געטרייע וועכטערין פון אמת'ער דעמאקראטיע אינ'ם פולען זינען פון וואר?

דער פראצעס געגען די 8 קאמוניס־טען האט וואר־שיינליך אויסגערופען די אנטריסטונג פון דער ליבעראלער טראנ־טא'ר באפעלקערונג, וועלכע קען ניט מסכים זיין מיט אזעלכע מעטאדען, צו אונטערדריקען אן אפאזיציאנעלע גרופע.

ווען די איצטיגע עקאנאמישע סיסטעם זאל ניט זיין אזא אונטערגעגראבענע פון "צופיעל" פאר אייגעם און "גארנים" פאר'ן צווייטען, וואלטען דאך אזעלכע מעטאדען געווען אינגאנצען איבעריג, ווא־ריים די מאסען וואלטען זיך במילא אפגע־קערט פון דעם קאמוניזם מיט זייגע דאגמעס.

און גליקליכערווייזע פארשטעהט עס זעהר גוט אונזער אינטעליגענץ, און דא־ריבער קען זי ניט נעבען איהר גוטהייסונג צו "יענע מעטאדען" אויף צו אונטערדרי־קען די קאמוניסטען.

* * *

מיט דער גאנצער קינדערישקייט און נאאיווטעט וואס די הארט־האוז דעבא־טעס טראגען, זענען זיי דאך אינטערע־סאנט צוליעב דעם אונדערשראקענעם, אפענעם כאראקטער וואס זיי טראגען.

זיי שליידערען דעם אמת דארט, וואו מען זוכט אמשטארקסטען צו באל־האלטען זיך פון איהם. די דזאזיג דעבא־טען האבען אויך די מעלה וואס זיי דעקען אויף פאלשקייטען און היפאקריסטווא. דארט וואו זיי טוען שטארקער ווערה, און א חוץ דעם העלפען די דעבאטעס צו באל־קענען דער יוגענט — יענע יוגענט, אויף וועלכער אונזער צוקונפטיגע פירערשאפט

וואס איז געשעהן אין פוילען

פון י. גרינבוים.

זייט א פאר יאהר הויבט זיך אן דאס לעהר־יאהר אין די פוילישע הויך־שולען, מיט ארויסטרעטונגען געגען אי־דען. אמאל זיינען די ארויסטרעטונגען שארפערע, אמאל שוואכערע. תמיד אבער האבען זיי זיך גערעהט ארום דער פראג־נע וועגען מתים, וואס אידען שטעלען ניט צו פאר די פראפעסקטאריומס. דאס צענ־טרום פון די אונרוהען איז געווען דער מערציגנישער פאקולטעט. מען האט די אידישע סטודענטען ניט צוגעלאזט צו די אנאטאמישע ארבייטען, מען האט זיי טייל מאל ארויסגעוואָרפען פון די פראפ־עסקטאריומס. אלץ דערפאר ווייל עס האב־בען געפעהלט אידישע מתים. און מען האט געהאלטען פאר אן אונערהערטע אז אידען זאלען זיך לערנען אויף ניט אזא גרויסע מתים. אידען זאלען האבען אזא פוילישע "פריוויליעגיע" — דאס האבען די פוילישע סטודענטען ניט געקאנט דער־לאזען....

עס פארשטעהט זיך, אז ניט וועגען די מתים איז עס גענאנגען. אין הינטער־גרונד האט געשטעקט די קאנקורענץ פראנג.

דער קאמף ארום די מתים האט גע־בראכט דערצו, אז דער אידישער סטו־דענט האט געוועהנליך פארלוירען א יאהר אן אנשטאנד אין זעקס יאהר האט ער־רעם מעדיציניישען פאקולטעט געענדיגט אין זיבען אכט יאהר. אין דעם קאנקורענץ קאמף מיט דעם אידישען ארצט האט דער ניט־אידישער באקומען א שאנס. דא־רום אין תמיד געווען אונרוהיג מכח די אידען, און דאס פראבלעם פון דער אי־דישער אינטעליגענץ. וואס "מאנאפאלי־זירט" אדער דראהט צו באהערשען די פרייע פראפעסיעס בכלל און מעדיציג בפרט, איז ניט אראפ פון טיש.

יעדער, וואס האט זיך צוגערייהרט צו די מתים פראגע. האט באלד געמוזט איינ־זעהן, אז די באציהונג צו דעם פראבלעם צו די גופים פון די מתים איז ביי אידען ניט קיין אנדערע ווי ביי די ניט אידען. אלע מענשען, וואס גלויבען אין תחית־המתים באציהען זיך מיט אונווילען צו דער פערספעקטיווע, אז מענשליכע גופים זאלען ווערען צושניטען, און ארויסגעוואר־פען ווי מיסט. אלזא וואס דען: ביי אי־דען בלייבען מתים אויף הפקר גאר אין א נישטיגער צאהל, ווארום א חוץ די קרובים וואס באמיהען זיך צו ברענגען זיי צום קבר, ווירקען נאך אין דעם פרט באזונ־דערע חברות פון "חסד של אמת". ביי די ניט אידען בלייבען פיעל מתים הפקר, קיי־נער זארגט ניט וועגען זיי, און זיי ווערען איבערגעשיקט אין די פראפעסקטאריומס. מען האט שוין אויסגעארבייט געזעץ פרא־יעקטען וועגען שאפען א צווייטע פאר די שפיטעלער צוצושטעלען מתים, מען האט שוין געפרוביירט ווירקען אויף דער רעגיע־רונג אין דער הינזיכט, אבער עס האט ניט געהאלפען. עס ווייזט אויס, אז דער קא־טוילישער קלער וויל ניט געבען זיין סאנקציע פאר אן אפענער אויסליפערונג פון מעגשליכע מתים אויף פארניכטונג. צו א געזעץ קאן דעראבער ניט קומען. פאר אנדערע וויעדער איז ניחא'ר, עס זאל ניט פארשווינדען דער גענענשטאנד. וואס נרויסע "פריוויליעגיע" — דאס האבען די פוילישע סטודענטען ניט געקאנט דער־לאזען....

עס פארשטעהט זיך, אז ניט וועגען די מתים איז עס גענאנגען. אין הינטער־גרונד האט געשטעקט די קאנקורענץ פראנג.

דער קאמף ארום די מתים האט גע־בראכט דערצו, אז דער אידישער סטו־דענט האט געוועהנליך פארלוירען א יאהר אן אנשטאנד אין זעקס יאהר האט ער־רעם מעדיציניישען פאקולטעט געענדיגט אין זיבען אכט יאהר. אין דעם קאנקורענץ קאמף מיט דעם אידישען ארצט האט דער ניט־אידישער באקומען א שאנס. דא־רום אין תמיד געווען אונרוהיג מכח די אידען, און דאס פראבלעם פון דער אי־דישער אינטעליגענץ. וואס "מאנאפאלי־זירט" אדער דראהט צו באהערשען די פרייע פראפעסיעס בכלל און מעדיציג בפרט, איז ניט אראפ פון טיש.

יעדער, וואס האט זיך צוגערייהרט צו די מתים פראגע, האט באלד געמוזט איינ־זעהן, אז די באציהונג צו דעם פראבלעם צו די גופים פון די מתים איז ביי אידען ניט קיין אנדערע ווי ביי די ניט אידען. אלע מענשען, וואס גלויבען אין תחית־המתים באציהען זיך מיט אונווילען צו דער פערספעקטיווע, אז מענשליכע גופים זאלען ווערען צושניטען, און ארויסגעוואר־פען ווי מיסט. אלזא וואס דען: ביי אי־דען בלייבען מתים אויף הפקר גאר אין א נישטיגער צאהל, ווארום א חוץ די קרובים טריט צו דער העכערער בילדונג, עס מוז דער אדוואקאטישער פראקטיק, ווארום ער וואר געוועהנליך אויף די הויכשולען די פראפארציע פון דער אידישער באפעל־קערונג פון לאנד. עס איז אן עולה אז אידען זאלען זיין, פארטראטען אויף די הויכשולען מיט קרוב 24 פראצענט בעת זיי מאכען אין לאנד אויס ניט מעהר, ווי קנאפ 11 פראצענט. אזוי האבען געשריען די ערדעקישע סטודענטען און האבען אנ־נעהויבען ארויסוואר פען אידישע סטודענ־טען פון די פארלעזונגס־זאלען פון דעם יודישען פאקולטעט.

פאר וואס דוקא פונ'ם יודישען פאקולטעט און פאר וואס דוקא היי יאהר? די עובדה, וואס אויפ'ן יודישען פאקול־טעט נעהמט מען אן אלע אידען, ווי בכלל אלע קאנדידאטען, איז דאך ניט קיין נייע. זיינען אויף דעם דא צוויי תשובות: איי־נע אן אפיציעלע, וואס ערקלערט איי־נעטליך גאר ניט, און אן אנדערע וואס איז טאקי א תשובה. לויט דער ערשטער, "איז געווארען ענג אין די פארלעזונגס־זאלען." אבער ענג איז אויך געווען פאר א נרוזע אין אנדערע יאהר, און דער יו־דישער פאקולטעט איז געווען רוהיג, און דערצו וויים מען נאך, אז די וואס שטודירען יודיספרודענץ, זיינען ניט אזעל־כע מתמידים אין שטופען זיך ניט אזוי סטודיעס — אין די טעכנישע הויכשולען, א קאנקורס עקזאמען פון באשטימטע נע־נענשטאנדען. אבער מעשה נסים האלטען די אידען פיעל ערנער אויס די דאזיגע עקזאמענס. הגם דערנאך אין די פאקולטע־טען וופא לערנען זיי זיך פיעל פליסיגער, אזוי, אז ביים ענדיגען שטיינס באדיי־טענד דער פראצענט פון די אידען.

— ווילען אלזא די סטודענטען, באזונ־דערס די וואס ווערען געפיהרט דורך די ענדעקעס, איינפיהרען דעם מנהג, וואס הערשט אויף די פאקולטעטען מיט באר־גרענצונגען, אין אלע אבטיילונגען פון די אוניווערזיטעטען. און היות, אז זיי גלוי־בען ניט דער רעגיערונג, אז זי זאל עס טאן מיט גוטען, וויילען זיי צווייגנען איהר.

אויף דעם אופן גיסט זיך צונויף די ריין סטודענטישע שטרעבונג מיט א פאר־ליטישער, וואס ווערט געווענדעט דירעקט נעגען דער רעגיערונג, וואס וויל זי שטע־לען אן א קלעם, זי אפשוואכען, זי קאנ־פראמיטירען. די סטודענטישע אנטי־אי־דישע באוועגונג נעהמט ארויס פון די ר'

(פארזעצונג אויף פייזוש 5)

דער ביאלאגישער פאקולטעט, וואס איז געעפענט געווא־רען ביים העברייאישען אוניווערזיטעט אין ירושלים

פון י. איינער.

אומעטום באצייכענט מען איצט די צייט מיט "ביז דעם קריעג" און "נאך דעם קריעג". אזוי פלעגט מען אויך אין ארץ ישראל באצייכענען. נאר זייט אור־גוסט, 1929 הערט מען דא אפטער: "ביז די געשעהענישען" און "נאך די געשעהע־נישען". איך וויל אויך זאגען, אז פון נאך די געשעהענישען אן האט מען אין דעם ירושלימ'ער אוניווערזיטעט נאך ניט געעפענט קיין נייעס סעמעסטער אדער אקאדעמישע יאהר אזוי רוהיג, שטיל, אהן פאליטיק, ווי היי־יאהר. דער קאנצלער איז ווידער געווען דער אמאליגער י. ל. מאג־נעס. דער וואוילער איד און גייסטריכער קעמפער פאר תורה און חכמה. א שאד נאר, וואס ער האט שוין זייגס אפגעטאן — דער שארען, וואס ער האט געבראכט מיט זיין אריינמישען זיך אין דער ארץ ישראל־פאליטיק איז נאך גוט מערקבאר און ריכטיג אפשאצען וועט ערשט דער קינפטיגער דור.

מען האט געעפענט א נייע אפטיילונג פון ביאלאגישען פאקולטעט. דאס איז ניט געווען קיין פייערליכע ערעפענונג, נאר צוזאמען מיט דער ערעפענונג פונ'ם ווינטער סעמעסטער. עס איז אנווענד געווען בלויז אן ענגער קרייז פון די, וואס האבען א שייכות צו דער אוניווערזיטעט, ווי מ. אוסישקין אלס מיטגליד פון אוני־ווערזיטעט־קוראטאריום; פראפעסאָרען, דאצענטען און סטודענטען. דער קאנצלער אין זיין רעדע האט אויספיהרליך ער־קלערהט די וויסענשאפטליכע ריכטונג פון דעם ביאלאגישען פאקולטעט, וועלכער פארמאגט שוין א באדייטענדע צאהל לא־באראטאריומס, אינסטרומענטען און ווי־סענשאפטליכע ארבייטער, נאר א דאנק דער דאזיגער זאכלאנע האט מען איצט גע־קענט עפענען די נייע אפטיילונג, טראץ דעם, וואס מען האט הייי־יאהר געמוזט פארקלענערען דעם בודזשעט פון דעם אוניווערזיטעט אויף צעהן טויזענט פונט.

די וויסענשאפטליכע ארבייט אויף דעם ביאלאגישען פאקולטעט אין ירושלים אונטערשיידט זיך זעהר פיעל פון אנדערע ביאלאגישע פאקולטעטען, ווייל דא באר־שעפטיגט מען זיך הויפטזעכליך מיט בי־אלאגישע פראבלעמען פונ'ם נאהענטען מזרח. אויף איינינע געביטען מען איז דער ביאלאגישער פאקולטעט א פיאנער־פאר־שער, באשעפטיגענדיג זיך מיט ביאלאגי־שע פראבלעמען פונ'ם אריענט, מיט כע־מיע, זאאלאגיע, באטאניק, באקטעריאלא־גיע און פאראזיטאלאגיע פון דעם טיר־רעלט. און דאס איז גאנטיריליך, אז מיט דעם דארף זיך באשעפטיגען דער ירושלימ'ער אוניווערזיטעט. די הויפט־פראבלעם, וואס שטעהט פאר דעם פא־קולטעט איז וועגען דיי באדינונגען, אין וועלכע עס עקזיסטירט און אנטוויקעלט זיך דאס לעבען אין ארץ ישראל און ארו־מיגע לענדער. דאס לעבען — אין ברייטסטען זין פון דיזען באריף; דאס לעבען אין ים, אויף דער יבשה; דאס וואקסענדע און דאס לעבעדיגע; דאס לעבען פונ'ם מענשען און זיין אנטוויק־לונג. אם איז א גרויסער און פיעלייטס א היסטאָרישע אויפגאבע — וויסענשאפט־ליך צו פארשען די פראבלעמען פון לע־בען אינ'ם דאזיגען וויכטיגען און אינטע־רעסאנטען לאנד.

און דער הר הצופים איז דאך דער פאסענדסטער פלאץ פאר אזא פארשונג — פון איין זייט ליגט דער מיטעלענדי־שער ים מיט אלע געוויקסען און באשעד־פענישען, וואס נעהערען צו זיין באסיין, פון דער צווייטער זייט ליגט דער מדבר שולען, וואס האט געצוואונגען זיי צו שלי־סען, וואס האט עגדליך ארויסגערופען געבראכט צו געשלעגען, צו אנפאלען אויף אידען, וואס האט ארומגעכאפט כמעט אלע שטעדט, וואו עס געפינען זיך הויכ־שולען, וואס האט געצוואונגען זיי צו שלי־סען, וואס האט עגדליך ארויסגערופען אפפלאנגען אויף אין קלענערע שטעדט, — די היי יאהריגע סטודענטי־שע אורוהיגע האבען שוין געהאט אנ־דערע סבות. אנגעהויבען האבען זיי זיך אויפ'ן יודישען פאקולטעט, און זייער לאזונג איז געווען פשוט: באגרענצונגען פאר אידען אין אלע הויכשולען, ווארום עס דראהט פוילען א געפאהר אז די פרייע פראפעסיעס וועלען באהערשט ווערען דורך אידען אין אזוי וועט דאס געהערען, אזוי צו זאגען, פון פוילען ווערען פאראי־דישט. כדי צו באזייטיגען די דאזיגע גע־פאהר, מוז מען צונעהמען ביי די אידען זייער "פריוויליעגיום" פון א פרייען צו־גאנג אין דער העכערער בילדונג, עס מוז דער אדוואקאטישער פראקטיק, ווארום ער וואר געוועהנליך אויף די הויכשולען די פראפארציע פון דער אידישער באפעל־קערונג פון לאנד. עס איז אן עולה אז אידען זאלען זיין, פארטראטען אויף די הויכשולען מיט קרוב 24 פראצענט בעת זיי מאכען אין לאנד אויס ניט מעהר, ווי קנאפ 11 פראצענט. אזוי האבען געשריען די ערדעקישע סטודענטען און האבען אנ־נעהויבען ארויסוואר פען אידישע סטודענ־טען פון די פארלעזונגס־זאלען פון דעם יודישען פאקולטעט.

פאר וואס דוקא פונ'ם יודישען פאקולטעט און פאר וואס דוקא היי יאהר? די עובדה, וואס אויפ'ן יודישען פאקול־טעט נעהמט מען אן אלע אידען, ווי בכלל אלע קאנדידאטען, איז דאך ניט קיין נייע. זיינען אויף דעם דא צוויי תשובות: איי־נע אן אפיציעלע, וואס ערקלערט איי־נעטליך גאר ניט, און אן אנדערע וואס איז טאקי א תשובה. לויט דער ערשטער, "איז געווארען ענג אין די פארלעזונגס־זאלען." אבער ענג איז אויך געווען פאר א נרוזע אין פאראי, אזוי אויך געווען פאר א יאהרען אין פאר צוויי יאהר, און דער יו־דישער פאקולטעט איז געווען רוהיג, און דערצו וויים מען נאך, אז די וואס שטודירען יודיספרודענץ, זיינען ניט אזעל־כע מתמידים אין שטופען זיך ניט אזוי סטודיעס — אין די טעכנישע הויכשולען, א קאנקורס עקזאמען פון באשטימטע נע־נענשטאנדען. אבער מעשה נסים האלטען די אידען פיעל ערנער אויס די דאזיגע עקזאמענס. הגם דערנאך אין די פאקולטע־טען וופא לערנען זיי זיך פיעל פליסיגער, אזוי, אז ביים ענדיגען שטיינס באדיי־טענד דער פראצענט פון די אידען.

— ווילען אלזא די סטודענטען, באזונ־דערס די וואס ווערען געפיהרט דורך די ענדעקעס, איינפיהרען דעם מנהג, וואס הערשט אויף די פאקולטעטען מיט באר־גרענצונגען, אין אלע אבטיילונגען פון די אוניווערזיטעטען. און היות, אז זיי גלוי־בען ניט דער רעגיערונג, אז זי זאל עס טאן מיט גוטען, וויילען זיי צווייגנען איהר.

אויף דעם אופן גיסט זיך צונויף די ריין סטודענטישע שטרעבונג מיט א פאר־ליטישער, וואס ווערט געווענדעט דירעקט נעגען דער רעגיערונג, וואס וויל זי שטע־לען אן א קלעם, זי אפשוואכען, זי קאנ־פראמיטירען. די סטודענטישע אנטי־אי־דישע באוועגונג נעהמט ארויס פון די ר'

(פארזעצונג אויף פייזוש 5)

די לייד

יערען פריהלינג ווען דער שנ
שמעלצט, נעהט די וואלנא ארויס
ברענגען און פארפלייצט דאס לאנ
מיילען ווייט ארום.

אויף דעם גרויסען שטראם
זען זיך דאמאלס מעכטיגע דאמפער
וועגעל שיפען, וואס פיהרען תבואה
דעם אינערליכען לאנד, און ריזיגע
טען, ווי מען רופט די גרויסע
פעסט צוזאמענגעבונדענע קלעצער
קומען פון דער וואלדאי.

און ווען עס ווערט טונקעל,
די פייערלאך אויף די אומזיכטבאר
מענדע טראפסען ווי גרויסע צויבע
טער, און עס טראגען זיך ארויב
ברעג די מעלאנכאלישע לידער
טראפטניקעס, באגלייט פון די טענ
א הארמאניקע אדער א באלאלאי
אפט טאנצט אונטער א טראפסניק
קאזאק, זיין ווילדען טאנץ. יא,
דאמאלסט א לוסטיגעס רוישיגעס
אויפ'ן וואסער.

אבער דאס דויערט ניט לאנ
עטליכע וואכען פאלט דאס וואסער
אפ, און וואס וואדעמער און טר
עס ווערט דער וועטער, אלץ שמאל
פלאכער ווערט דער טייך, ביז ע
בען זיך אן ארויסוויזען די ז
ברעגלאך און די שפיצען פעלזען
זענען א גרויסע געפאהר פאר די
טען.

נון איז א מעכטיגער טראם
טייערע קלעצער ווידער ארויף
פעלזען און איז געפאהר צו ווע
און פארטראגען, דעם פון דער
אין שטיקער. דער פאדריאטש
ווייל ארומגעלאפען אויפ'ן ברעג,
מענדעל שיפען, וואס פיהרען תבו
דעם אינערליכען לאנד, און ריזיגע
טען, ווי מען רופט די גרויסע
פעסט צוזאמענגעבונדענע קלעצער
קומען פון דער וואלדאי.

און ווען עס ווערט טונקעל,
די פייערלאך אויף די אומזיכטבאר
מענדע טראפסען ווי גרויסע צויבע
טער, און עס טראגען זיך אריב
ברעג די מעלאנכאלישע לידער
טראפטניקעס, באגלייט פון די טענ
א הארמאניקע אדער א באלאלאי
אפט טאנצט אונטער א טראפסניק
קאזאק, זיין ווילדען טאנץ. יא,
דאמאלסט א לוסטיגעס רוישיגעס
אויפ'ן וואסער.

אבער דאס דויערט ניט לאנ
עטליכע וואכען פאלט דאס וואסער
אפ, און וואס וואדעמער און טר
עס ווערט דער וועטער, אלץ שמאל
פלאכער ווערט דער טייך, ביז ע
בען זיך אן ארויסוויזען די ז
ברעגלאך און די שפיצען פעלזען
זענען א גרויסע געפאהר פאר די
טען.

נון איז א מעכטיגער טראם
טייערע קלעצער ווידער ארויף
פעלזען און איז געפאהר צו ווע
און פארטראגען, דעם פון דער
אין שטיקער. דער פאדריאטש
ווייל ארומגעלאפען אויפ'ן ברעג,
מענדעל שיפען, וואס פיהרען תבו
דעם אינערליכען לאנד, און ריזיגע
טען, ווי מען רופט די גרויסע
פעסט צוזאמענגעבונדענע קלעצער
קומען פון דער וואלדאי.

— וואס איז דאס פאר א
— האב איך געפרעגט איינעם
המון, א רוס, וועלכער האט אבע
מיר פארדעקטיג א קוק געטאן
ניט געוואלט ענטפערען.

— עס איז אן עפעלהאפט
— האט געזאגט צו מיר שטיל
פריווען שטימע. איך האב זיך אומ
דעם. לעבען מיר איז געשטאנען א
קע אידישע מיידעל, זעהר א
איהרע גרויסע שווארצע אויגען
געלויכטען. זי האט אויסגעזעהן
יונג, כמעט נאך א קינד, און אז
געווען ארום, האבען איהרע
ערדות געזאגט.

— יא, עס איז אן עפעלה
יעהר. איך ווייס, אז מיין ברודע
עס ניט, — האט זי געפלוידערט
הערציג ווייטער. — איהר זעהט
דארטען, דאס איז מיין ברודער
ער איז דער פעהינסטער און
סטער פון אלעמען; אז זי האט
געצייגט אויף א קנוול פון הונ
פיס אויגער — לעבעדיגער — ע
— פול מיט לעבענס פרייד
מינוט פון אייער לעבען.

ווי אזוי זי האט
דערלאזט צו קיין

"איך בין באשעפטיגט אלס סט
רין. און דערפאר קומט מיר אויס
סטען צו זיצען", שרייבט מיס אויס
"איך נעפין אז א קליין דאזע
זאלץ יעדען פריהמארגען האלט
אין אין גוטען צוטשאנד. מיין
וואג איז 116 פונט, און נעהמענ
שען זאלץ רעגולאר פאר דריי יאה
האב איך קיינמאל נישט געהאט
פיעל וואג".

איהר קענט ניט אנקלייבען
ריג פלייש, ווען איהר זענט אזוי
און אקטיוו, ווי איהר מוזט זיין,
נעהמט קראשען זאלץ. אקטיוויט
דער שונא פון פעטס.

ווען איהר נעהמט קראשען זאלץ
עטליכע טעג פארלאזט אייך דער
לאדער ארב־טשער געפיהל — ע
נישט אויס ווי פעט איהר זייט
כאפט אייך אן א דראנג נאך מ
— און איהר "באוועגט אייך לע
ווייטט — איהר ש באציירט דורך
מייל און איהר האט הנאה — א
געפיינט, אז איהר וועט שוין מש
מאל נישט טאנצען, אבער זיך
פליגק ווי קיינמאל — דאס אלס
דיגע א